

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

NACIONALNA ALIJANSA ZA LOKALNI EKONOMSKI RAZVOJ

NALED

NATIONAL ALLIANCE FOR LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT

SIVA EKONOMIJA

Stavovi i iskustva opšte populacije

Pripremio: Ipsos Strategic Marketing

Metodologija

- Terensko istraživanje, licem-u-lice, u domaćinstvu ispitanika
- CAPI metodologija – anketiranje pomoću računara / tableta
- Dužina trajanja upitnika – približno 12 minuta u proseku

- Uzorak je reprezentativan za populaciju Srbije staru 18 i više godina
- Po svojoj prirodi, uzorak je troetajni stratifikovani
 - ⇒ Stratifikacija urađena prema regionu i tipu naselja
 - ⇒ Prva etapa – slučajni izbor biračkih mesta
 - ⇒ Druga etapa – slučajni izbor domaćinstava (tzv. slučajni korak, ili Random Route)
 - ⇒ Treća etapa – slučajni izbor člana domaćinstva (Kišove tablice)

- Kontrola:
 - ⇒ 100% logička kontrola i kontrola konzistencije
 - ⇒ 10% telefonske i 5% terenske kontrole

- Greška merenja – za pojave sa incidencom od 50%, greška je +/- 3.16%
- Prikupljanje podataka sprovedeno u između 22. i 27. marta 2014. godine

Ključni nalazi

Ključni nalazi (1)

- Građani sivu ekonomiju pre svega vide kao rad na crno (34%), a zatim kao prodaju robe na crno (19%), nezakonito poslovanje/nepoštovanje zakona (15%), ili kao neplaćanje državi poreza i obaveza (13%). Svaki šesti građanin ne zna da kaže šta je to siva ekonomija.
- Preko polovine (57%) građana smatra da siva ekonomija nije opravdana, dok je oko četvrtine (23%) ispitanika neodlučno. 15% opravdava poslovanje ili ponašanje u zoni sive ekonomije.
- Građani Srbije se slažu u oceni da siva ekonomija ugrožava prava radnika (89%), smanjuje prihode države (83%), ali i da je siva ekonomija način preživljavanja za siromašne (73%). Gotovo trećina (30%) građana smatra da siva ekonomija suštinski nema negativnih uticaja na život običnih građana.
- Dve petine (42%) građana smatra da država ne raspolaže pravilno poreskim prihodima koje prikupi od građana i privrede, dok dodatna trećina (35%) izjavljuje da ne zna, jer se to ne radi na transparentan način. Odatle se vidi jasno nepoverenje prema načinu na koji država upravlja budžetskim novcem.
- Skoro tri petine (59%) stanovništva smatra da je država odlučna u borbi protiv sive ekonomije, dok svaki treći građanin (34%) smatra da država nije odlučna.
- Samo 14% građana je izjavilo da lično ne podržava borbu protiv sive ekonomije.
 - ⇒ Kao najvažniji razlozi za podržavanje borbe protiv sive ekonomije izdvajaju se stavovi da se mora uvesti red i da se zakoni moraju primenjivati i poštovati (19%), kao i stav o zaštiti prava radnika (17%).
 - ⇒ S druge strane, kao najvažniji razlog za nepodržavanje borbe protiv sive ekonomije izdvaja se stav da „ljudi moraju da se snalaze i zarade, da moraju da prežive“(41%).
- Od ispitivanih institucija građani najviše poverenja imaju u Vladu RS (55%) i Policiju (53%). To su ujedno i jedine institucije kojima više građana veruje nego što im ne veruje (pozitivan saldo). S druge strane, najmanje je poverenje u Sudstvo (32%).

Ključni nalazi (2)

- Tri četvrtine građana (76%) smatra da država ne kažnjava adekvatno preduzeća i pojedince koji posluju nelegalno/ u sivoj zoni.
- 12 posto građana je izjavilo da mesečne zarade (ili naknade) dobija na ruke, i to bez uplate pripadajućih poreza i doprinosa.
- Preko dve trećine (69%) ispitanika je izjavilo da ne bi prijavili svog poslodavca ukoliko ih zapošljava na crno ili znaju da neki njihov kolega radi na crno. Kao razlog najčešće se navodi strah da će ostati bez posla (57%), dok je dve petine građana izjavilo da to nije njihova briga (40%).
- Prilikom kupovine na pijačnim tezgama, preko oglasa, u neprijavljenim radnjama, improvizovanim tezgama na ulici, od prodavca na kućnom pragu, od prijatelja i poznanika preko četiri petine (83%) građana ne dobija fiskalni račun. U Beogradu je nešto veći procenat građana koji dobijaju fiskalni račun (15%). Kao dominantan razlog kupovine na improvizovanim i nelegalnim prodajnim mestima, ispitanici navode da je je tako jeftinije (60%).
- S druge strane, preko dve trećine (71%) građana je izjavilo da dobija fiskalni račun kada kupuje hranu i piće u kafićima, restoranima i klubovima.
- Od građana koji su koristili privatne zdravstvene usluge (22%), istom procentu građana je izdavan fiskalni račun, odnosno nije izdavan fiskalni račun – po 9% (u odnosu na ukunu populaciju), dok 4% ponekad dobije fiskalni računa, a ponekad ne.
- Većina onih koji ne dobiju fiskalni račun, ne traži naknadno da dobije taj račun (29% populacije), a najčešći razlog (60%) što ne traže račun jeste jer ih to ne interesuje („Ne treba mi fiskalni račun“).
- Svaki šesti građanin izjavljuje da bi prijavio objekat (prodavnicu, kafić, klub) ili neko drugo pravno lice koje ne izdaje fiskalni račun.

Stavovi o sivoj ekonomiji

Šta je, po Vašem mišljenju, siva ekonomija?

Rad na crno (neprijavljeni radnici, neplaćanje doprinosa...) **34%**

Prodaja robe na crno (bez fiskalnih računa, poreza, na tezgama...) 19%

Nezakonito poslovanje/ nezakoniti tokovi novca/ nepoštovanje zakona 15%

Neplaćanje državi poreza, obaveza/ utaja poreza 13%

Način preživljavanja/ snalaženje/ nužda 5%

Šverc 5%

Kradja/ kriminal/ korupcija 4%

Vrlo prisutna u Srbiji/ svakodnevnicu/ stvarnost 2%

Nelegalno bogaćenje/ zloupotrebe položaja 1%

Ostali odgovori 3%

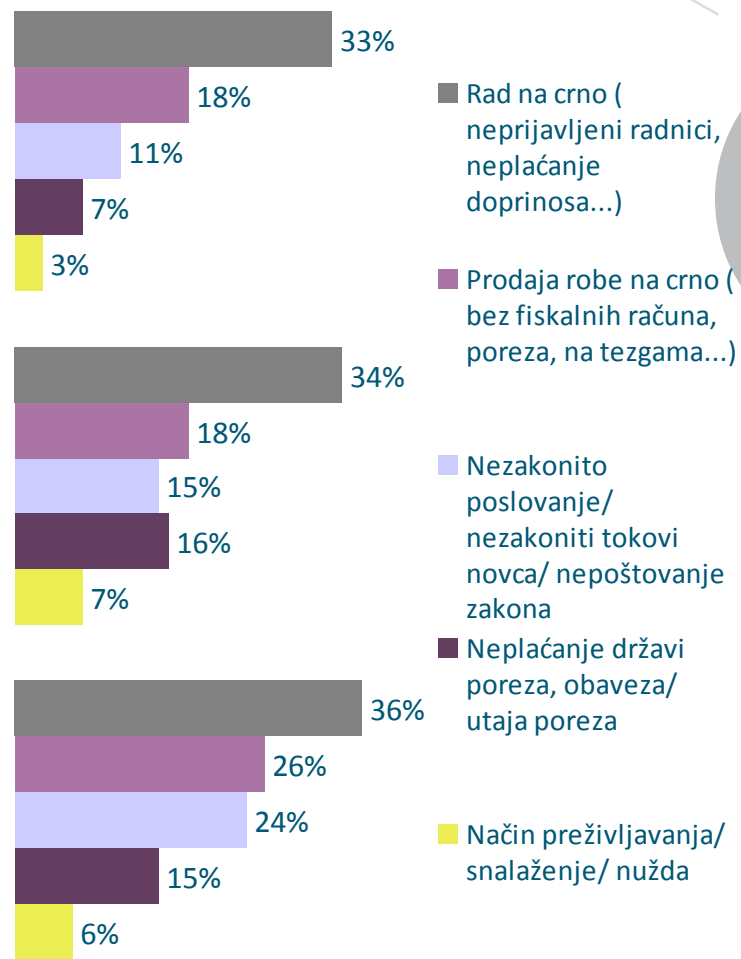
Ne zna-odbija 17%

Osnovna i niže

Obrazovanje

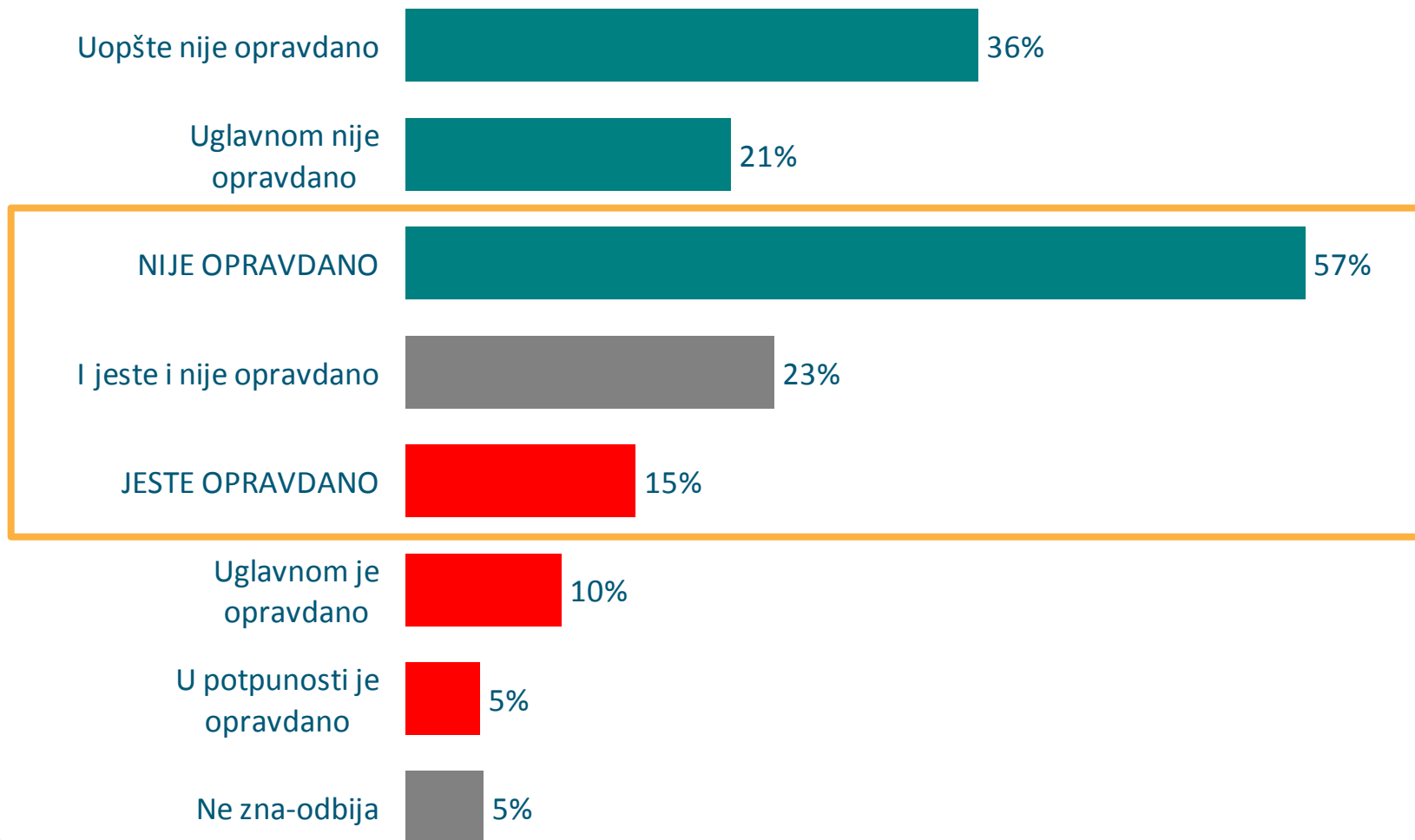
Srednja

Viša i visoka

Višestruki odgovori; Baza: Ukupna ciljna populacija

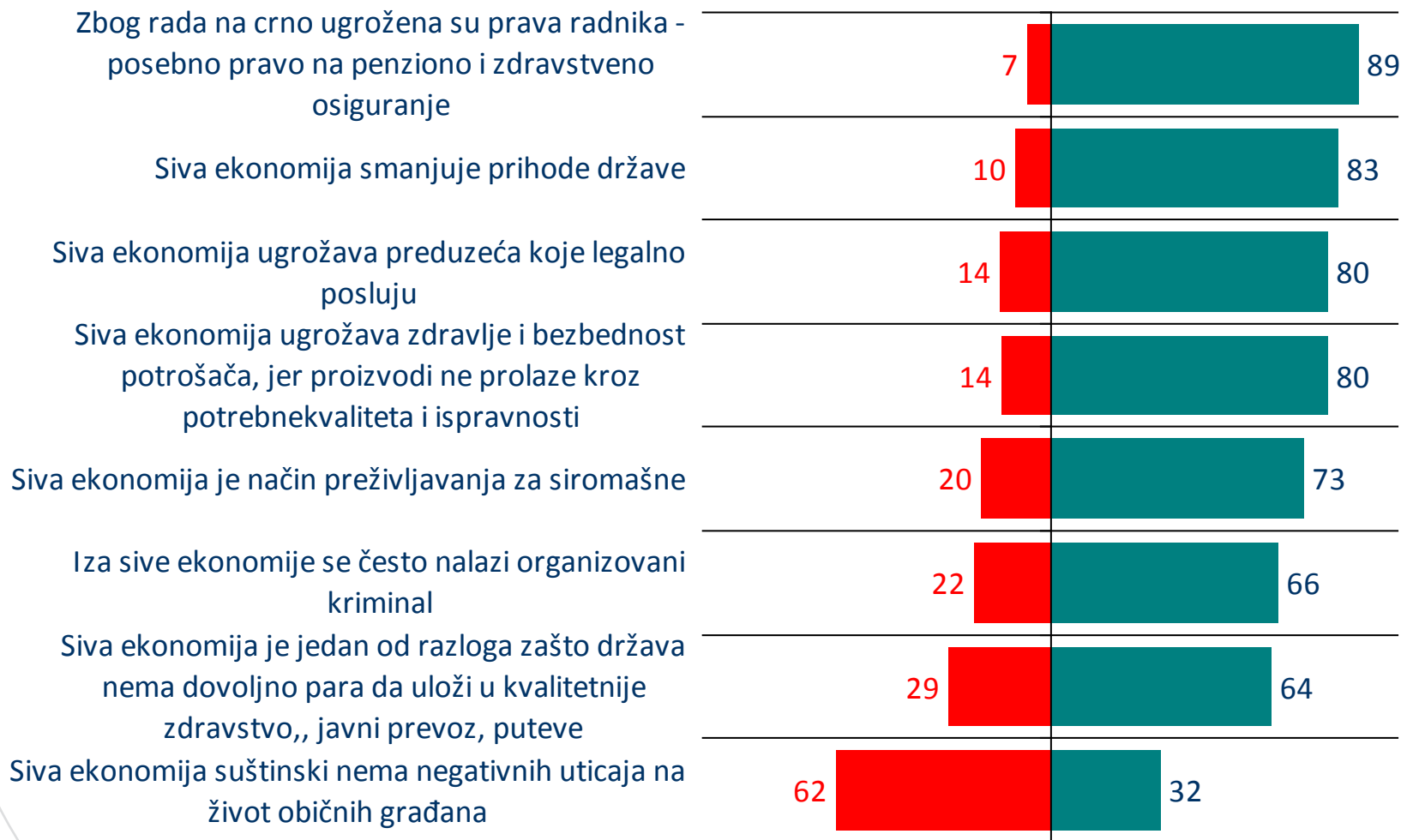
Kakav je Vaš stav u pogledu opravdanosti sive ekonomije u Srbiji?

Baza: Ukupna ciljna populacija

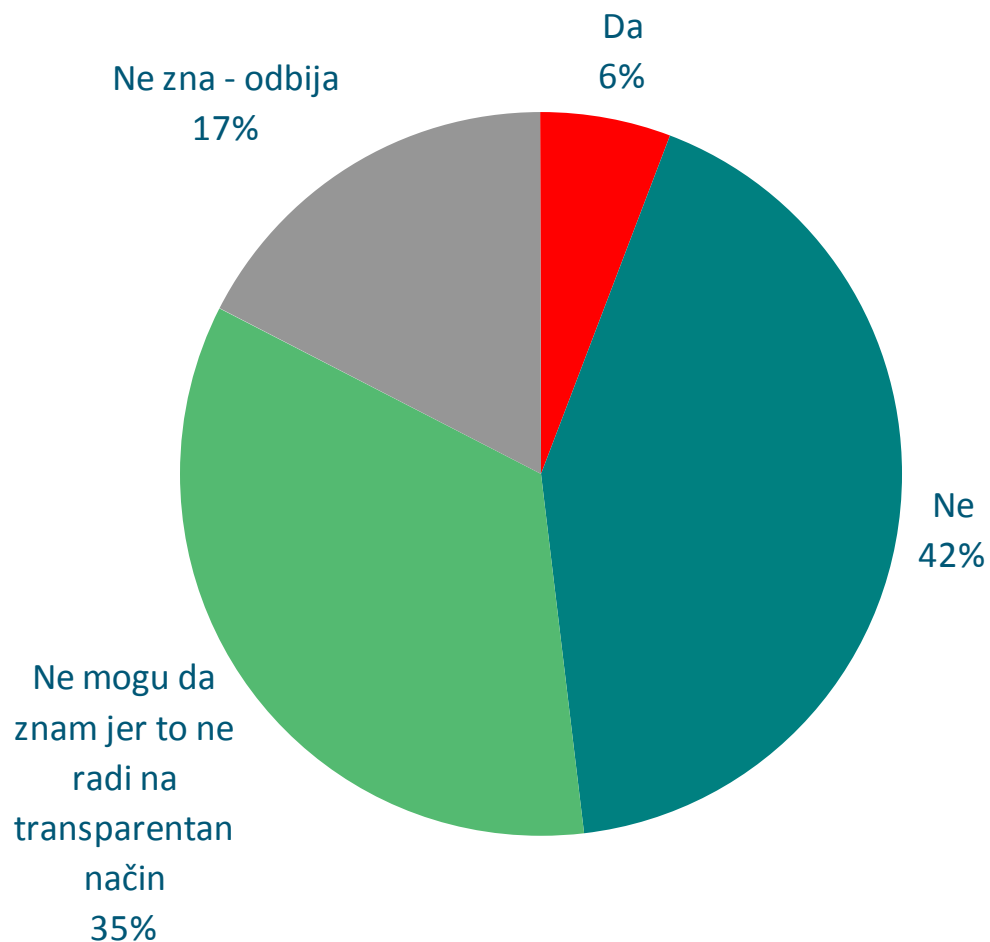
U kojoj meri se slažete sa sledecim tvrdnjama? Molim vas ocenite na skali od 1 do 4 , gde 1 znaci Uopšte se ne slažem , a 4 znaci U potpunosti se slažem

■ Ne slažem se (1 + 2) ■ Slažem se (3 + 4)

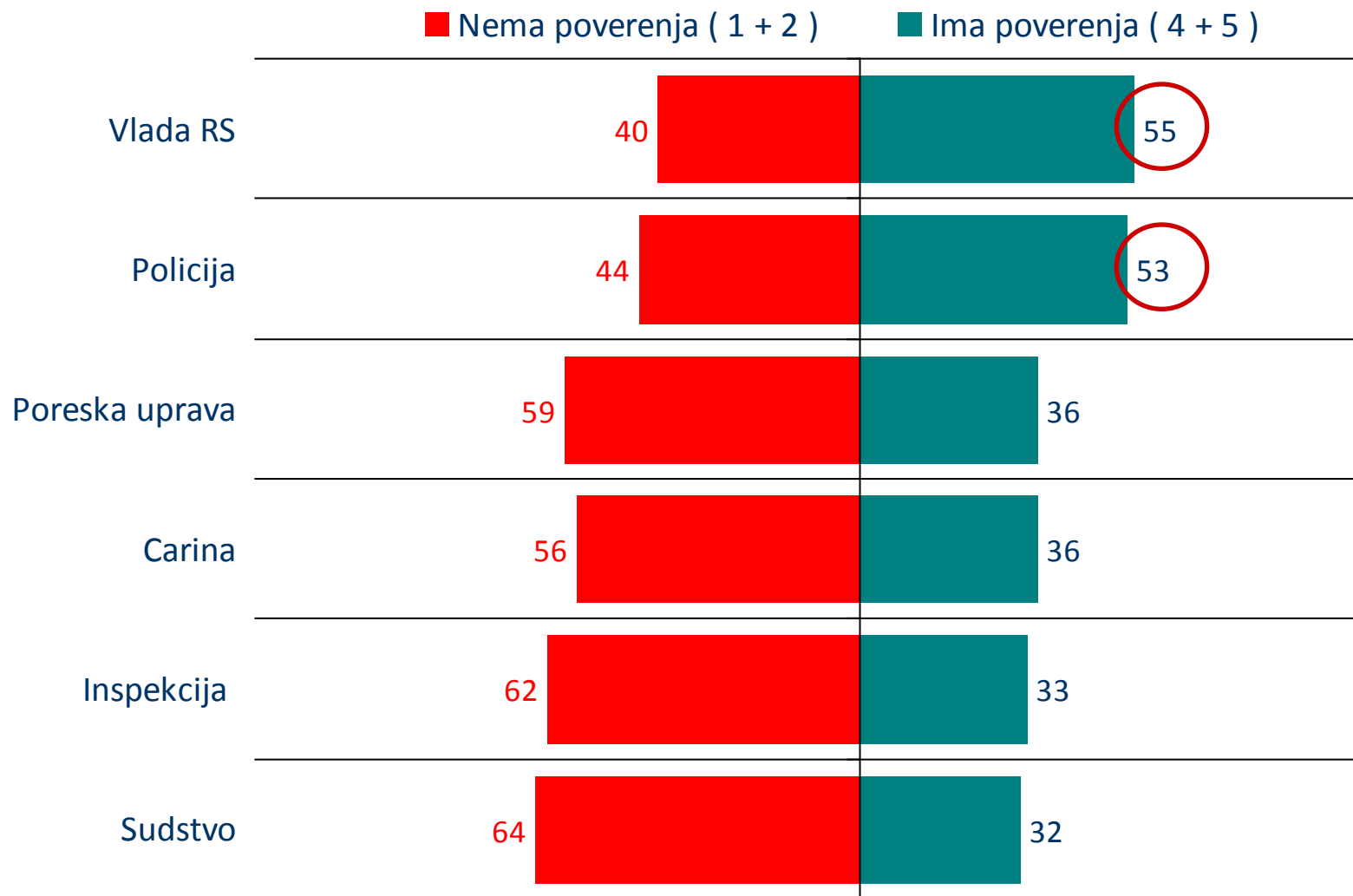
Baza: Ukupna ciljna populacija

Da li smatrate da država pravilno raspolaže poreskim prihodima koje prikupi od građana i privrede?

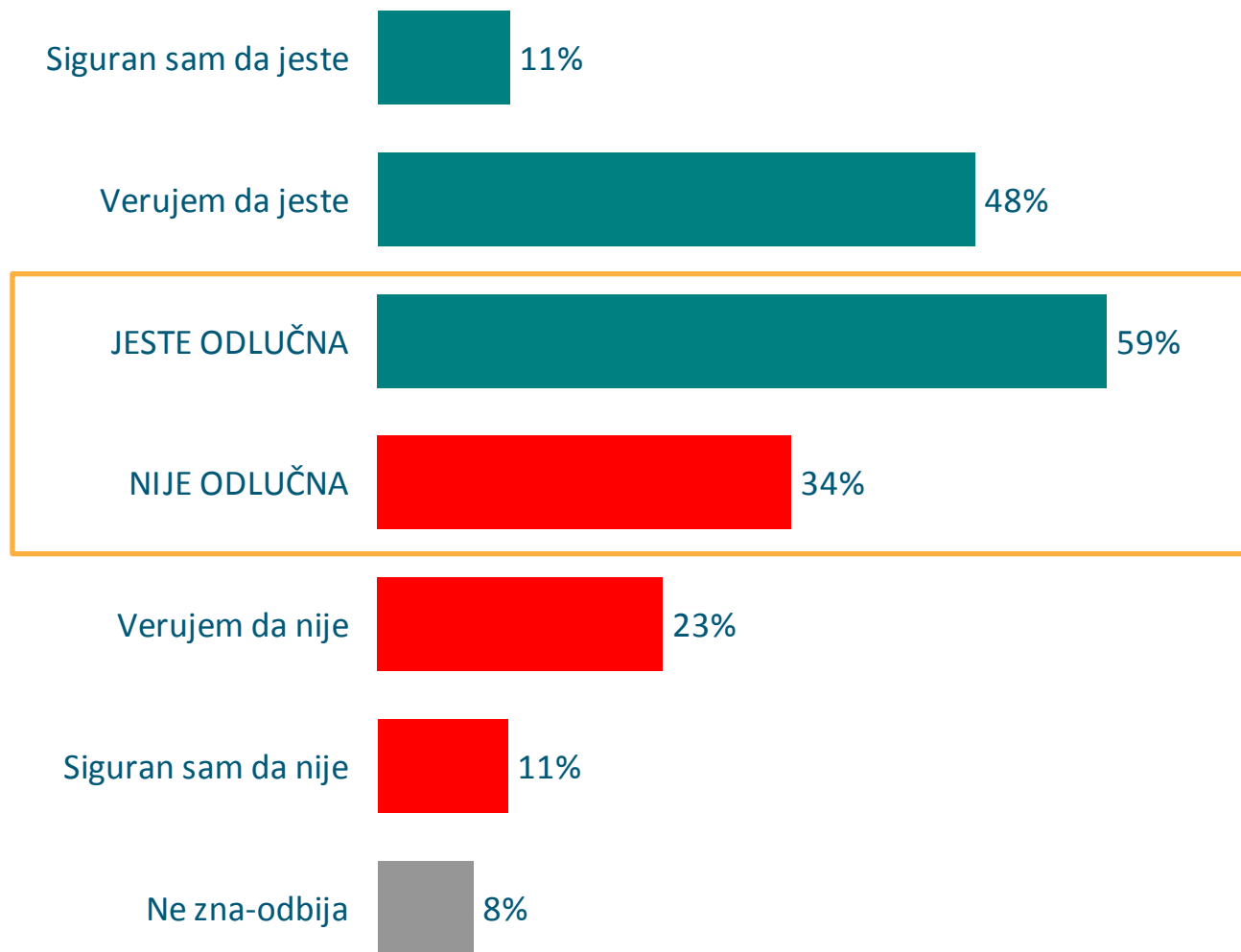
Baza: Ukupna ciljna populacija

U kojoj meri imate poverenja u sledece državne organe i institucije

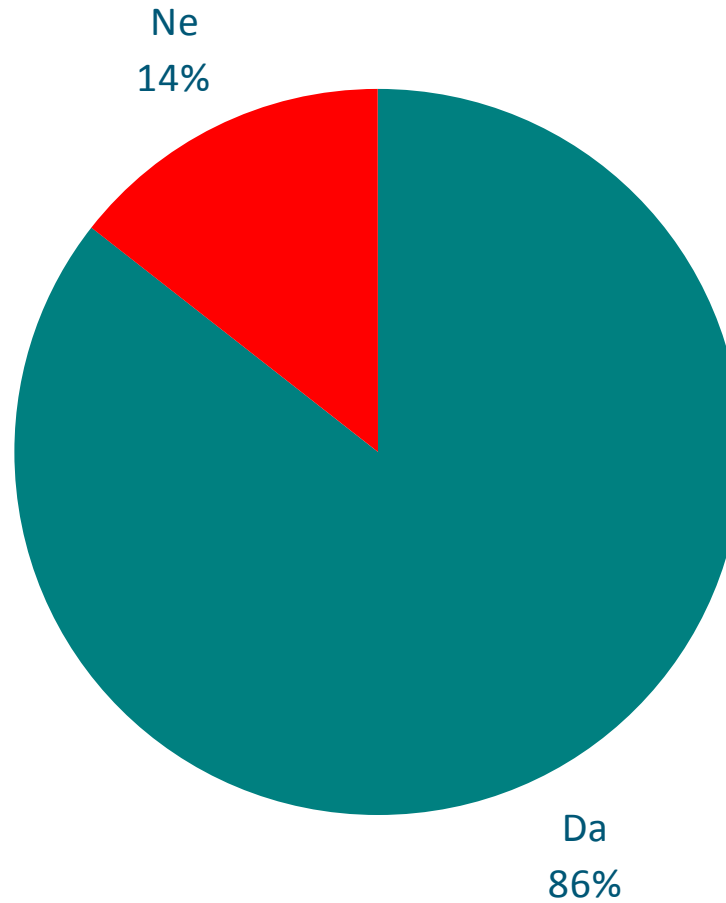
Baza: Ukupna ciljna populacija

Da li mislite da je država odlučna u borbi protiv sive ekonomije?

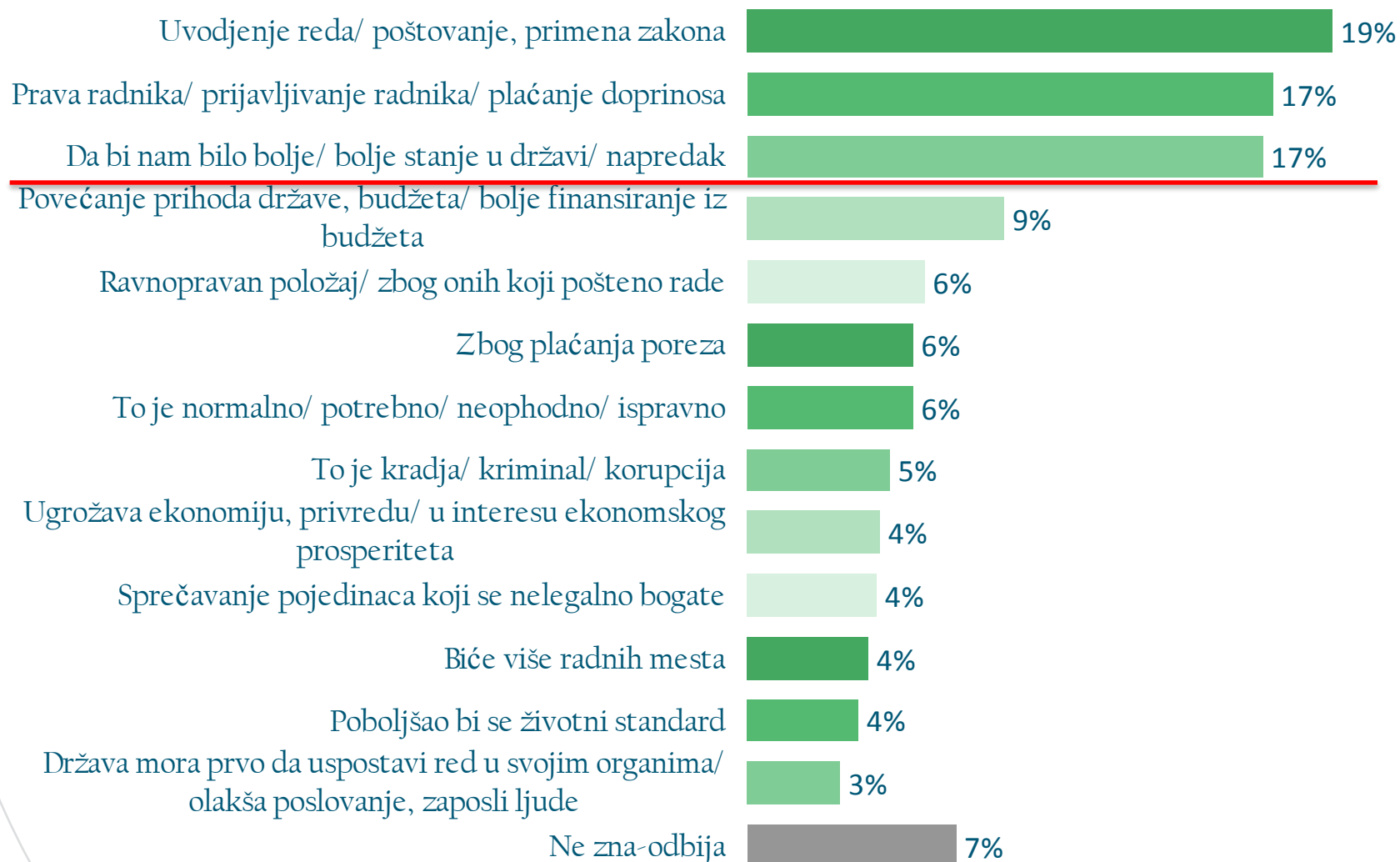
Baza: Ukupna ciljna populacija

Da li Vi lično podržavate borbu protiv sive ekonomije?

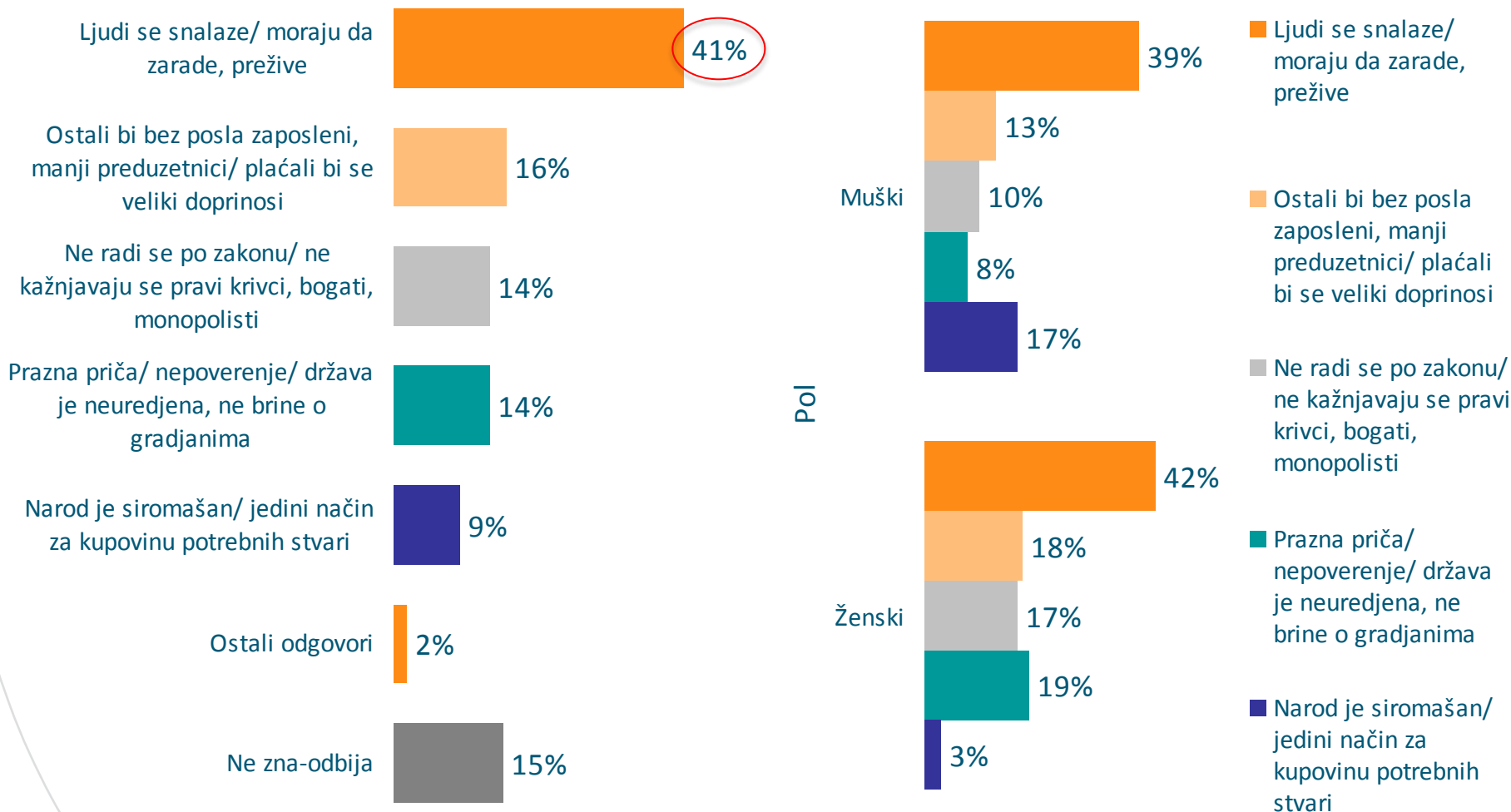
Baza: Ukupna ciljna populacija

Zašto podržavate borbu protiv sive ekonomije?

Multiple answers; Base: oni koji podržavaju borbu protiv sive ekonomije (86% od ciljne populacije)

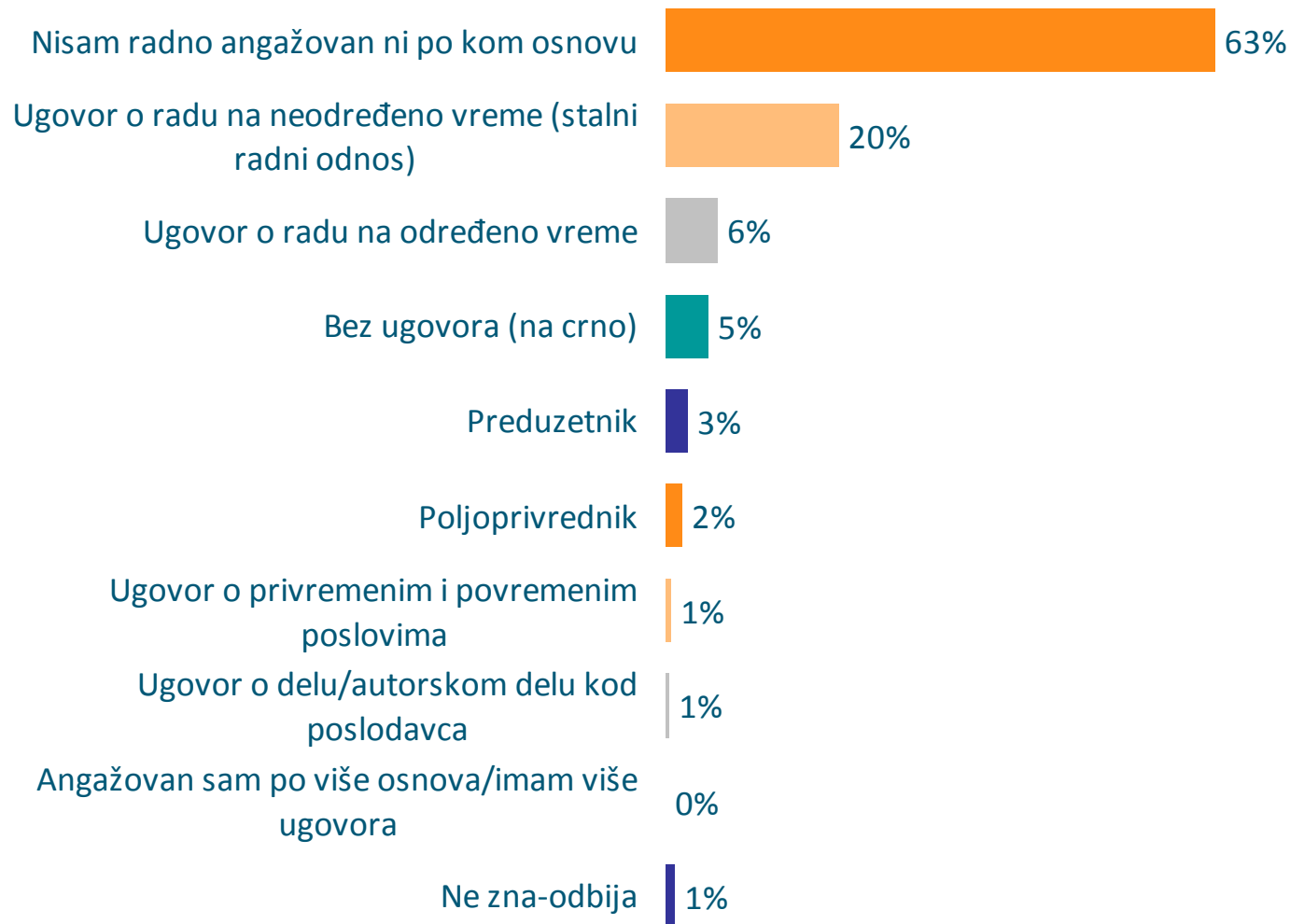
Zašto ne podržavate borbu protiv sive ekonomije?

Multiple answers; Base: oni koji ne podržavaju borbu protiv sive ekonomije (14% od ciljne populacije)

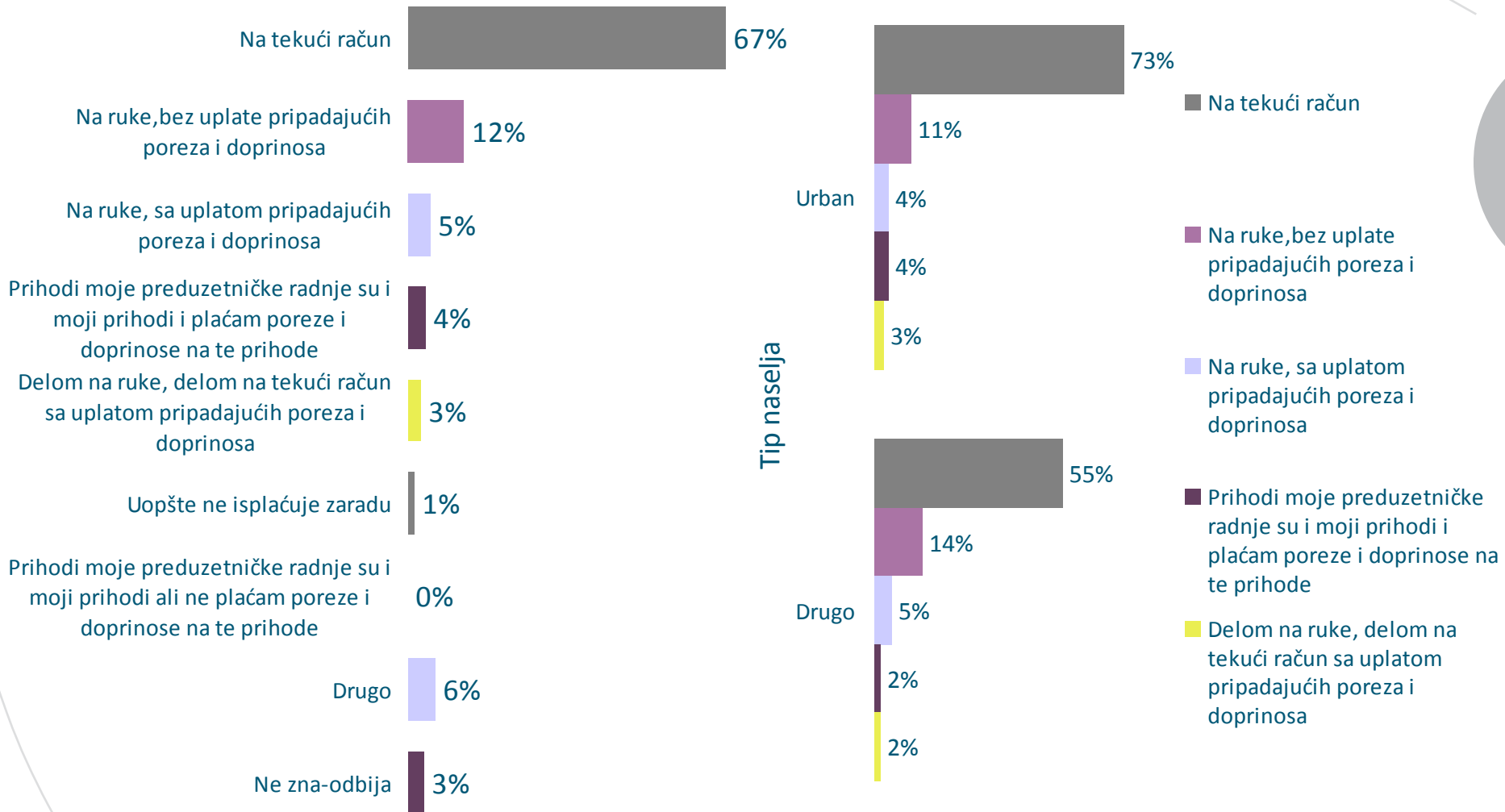
Iskustva sa sivom ekonomijom

Da li ste u radnom odnosu ili ste radno angažovani po nekom od navedenih osnova?

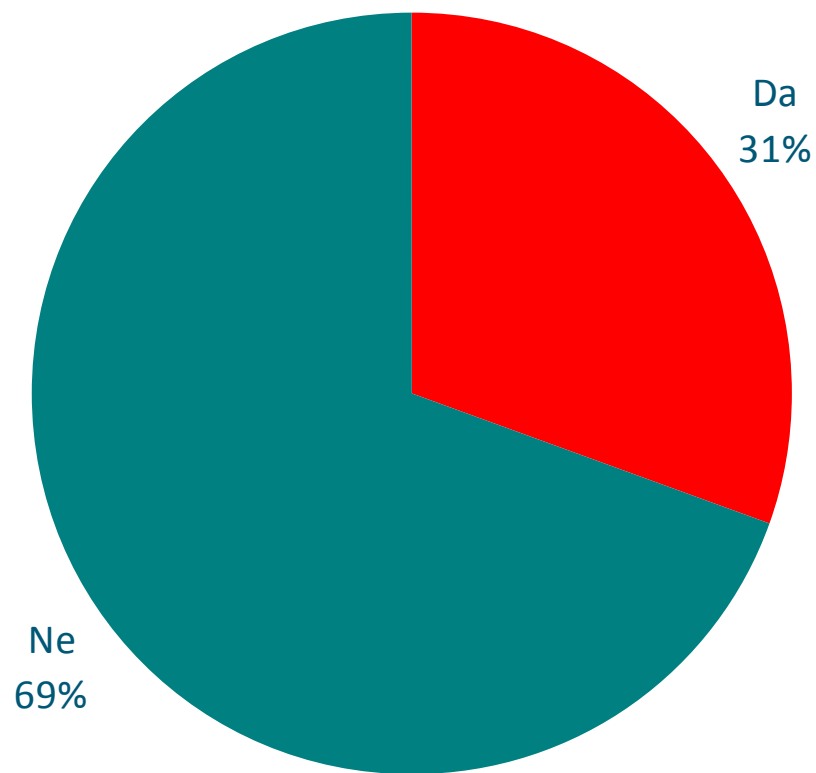
Baza: Ukupna ciljna populacija

Na koji način Vam poslodavac isplaćuje mesečnu zaradu ili naknadu za rad u toku meseca?

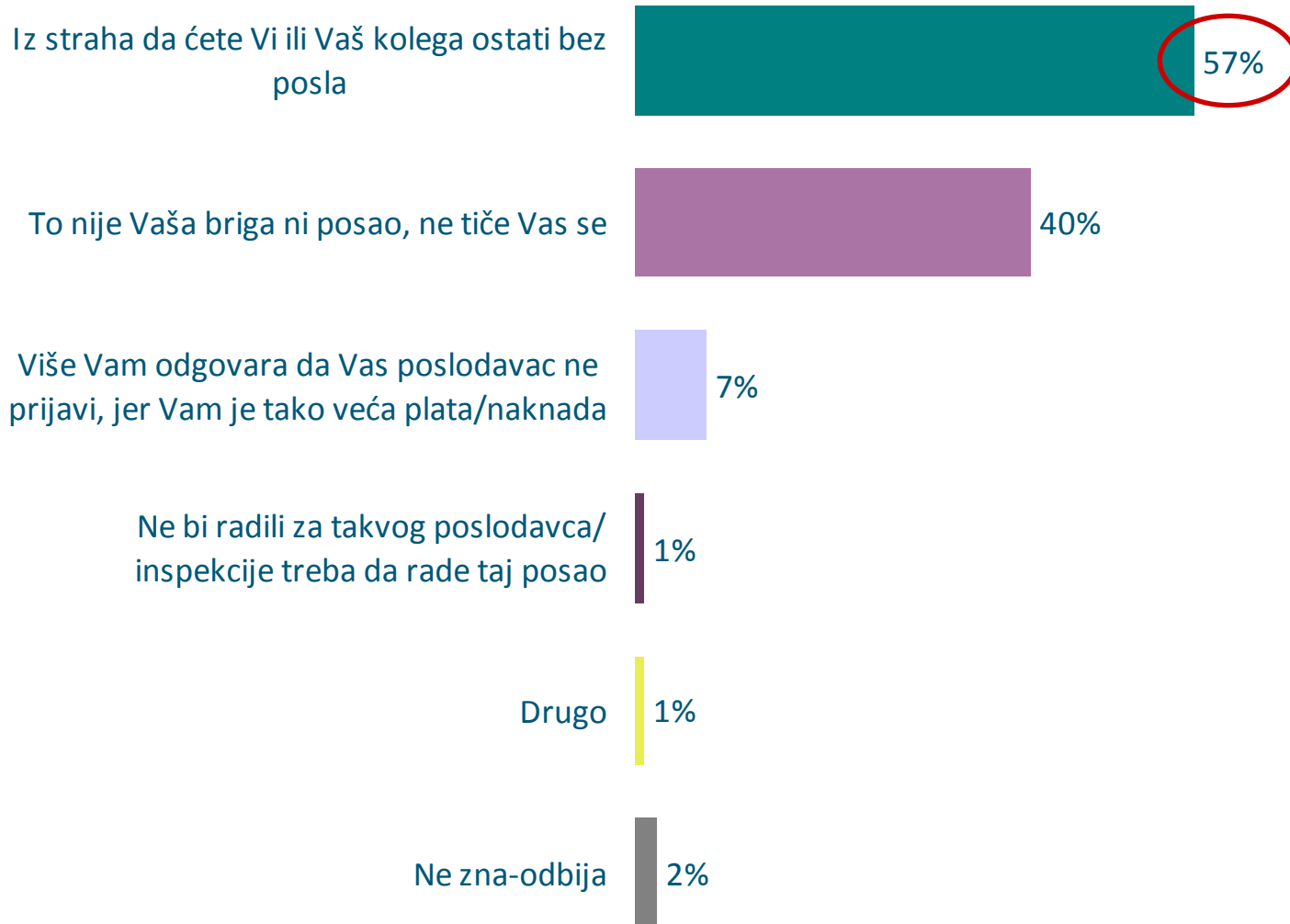
Baza: oni koji su radno angažovani (36% od ciljne populacije)

Da li biste prijavili svog poslodavca ukoliko Vas zapošljava na crno ili znate da neki Vaš kolega radi na crno?

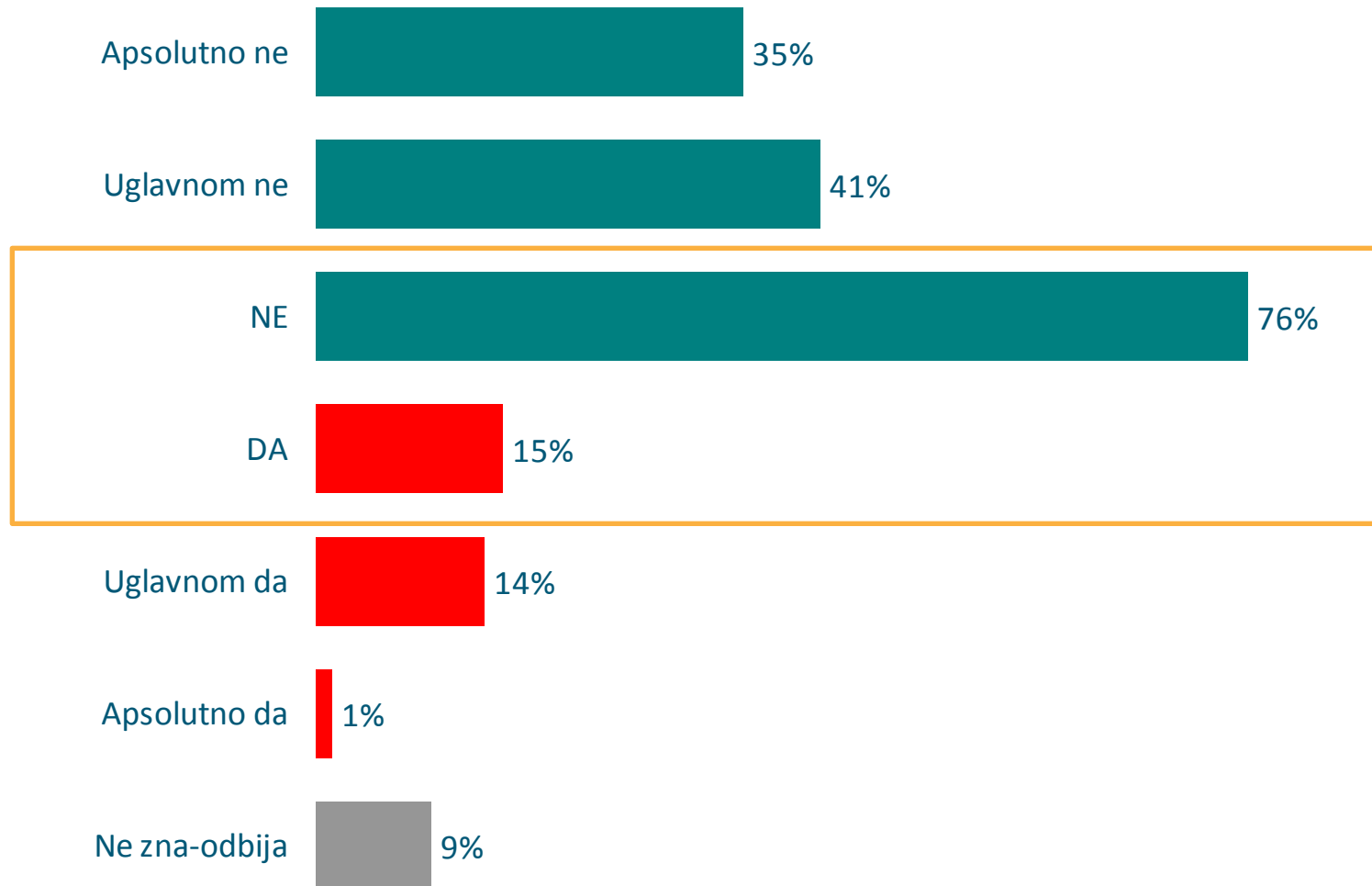
Baza: Ukupna ciljna populacija

Zašto ne biste prijavili tog poslodavca?

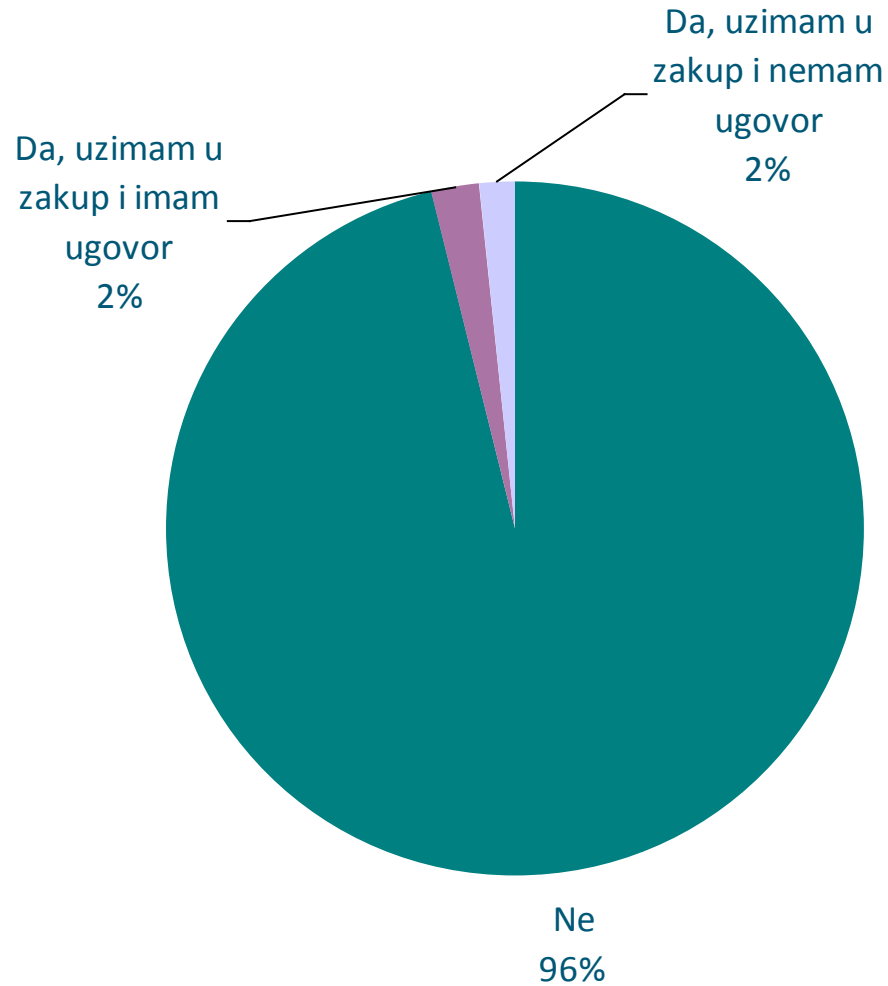
Višestruki odgovori; Baza: oni koji ne bi prijavili poslodavca (69% od ciljne populacije)

Da li smatrate da država adekvatno kažnjava preduzeća i pojedince koji posluju nelegalno/u sivoj zoni?

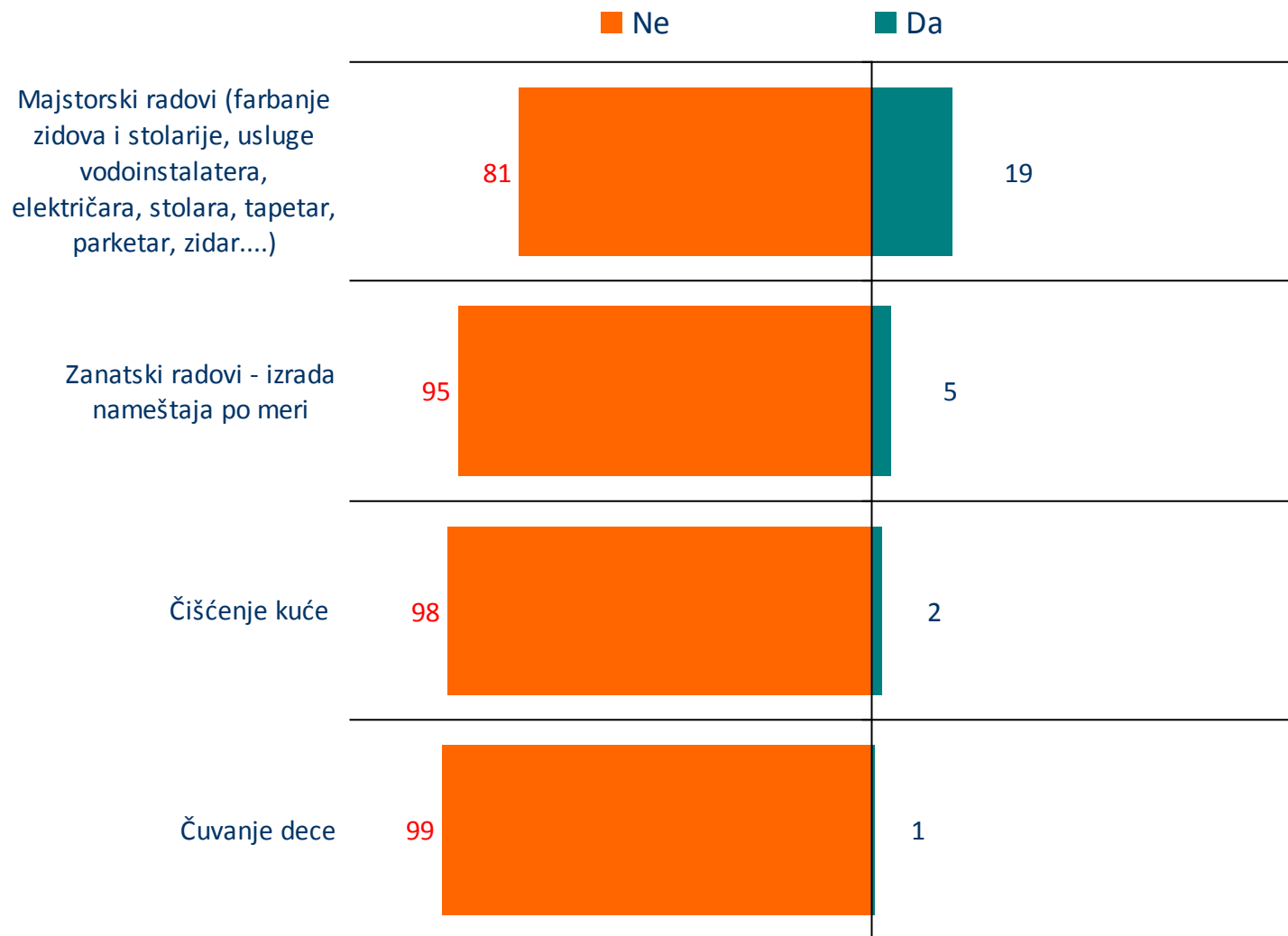
Baza: Ukupna ciljna populacija

Da li uzimate u zakup neku nekretninu (stan, kuću, poslovni prostor, garažu, zemljište) i da li imate potpisan ugovor sa vlasnikom?

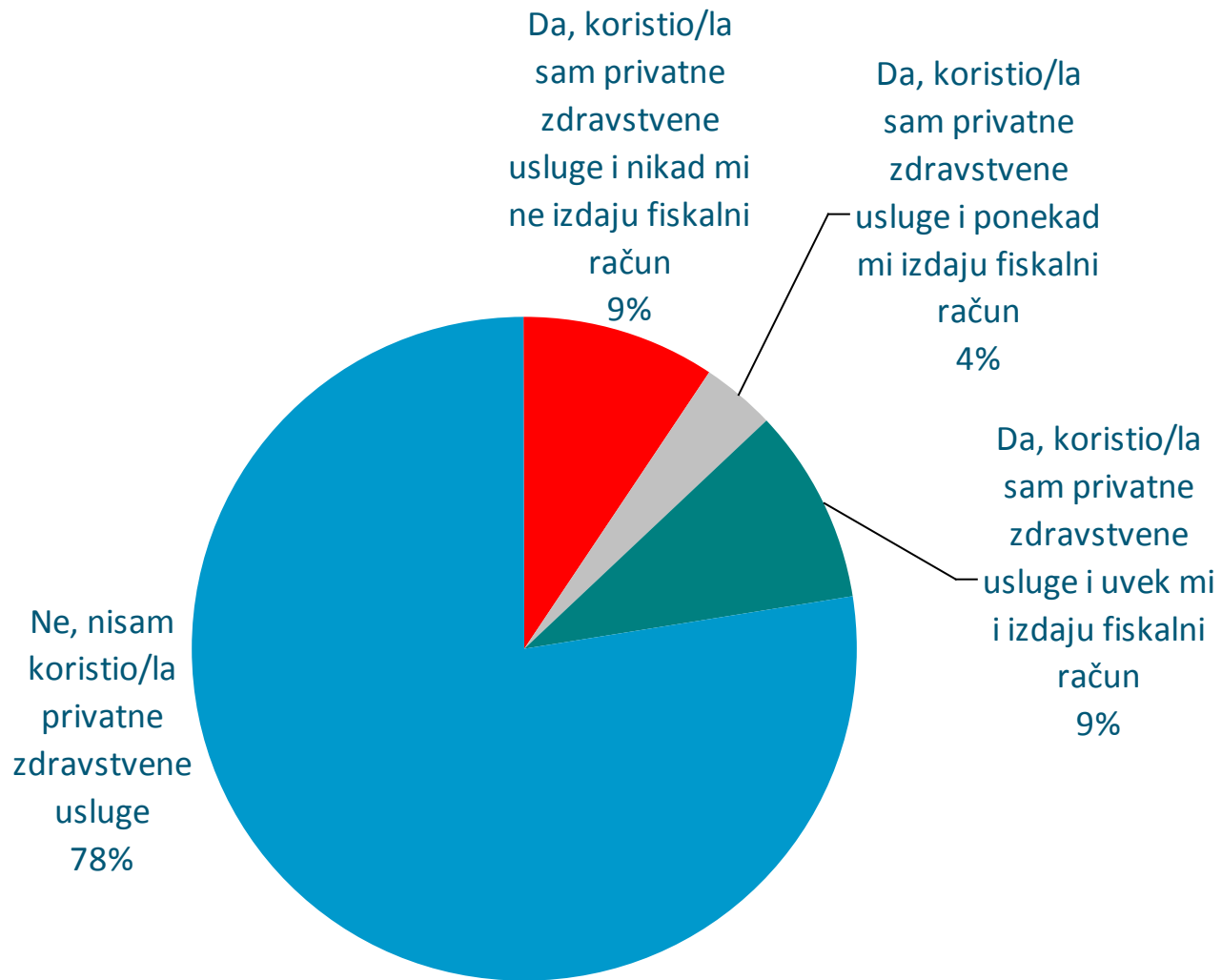
Baza: Ukupna ciljna populacija

Da li ste u poslednjih godinu dana koristili neke od sledećih usluga?

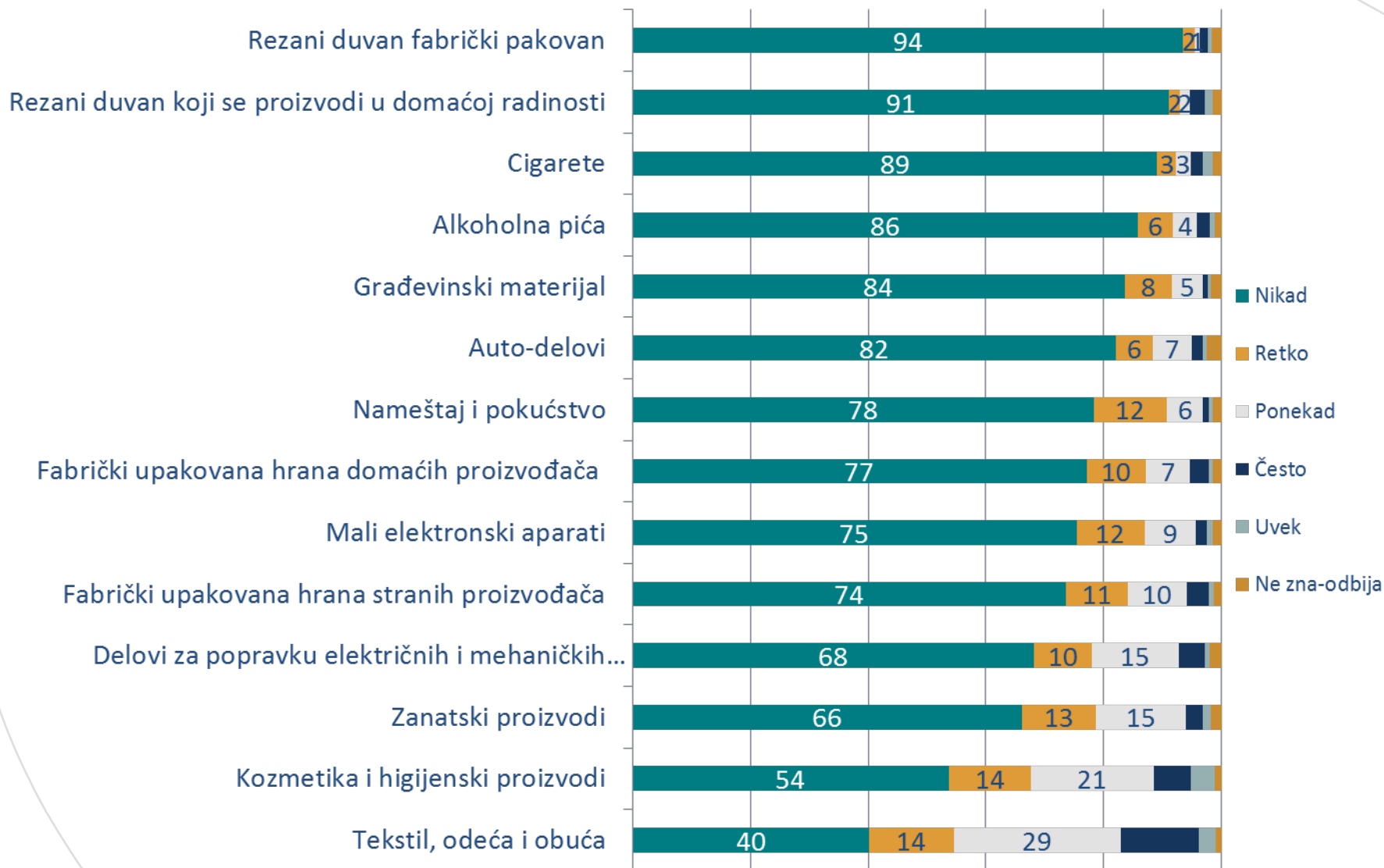
Baza: Ukupna ciljna populacija

Da li ste u poslednjih godinu dana koristili privatne zdravstvene usluge, koje su Vam naplatili u gotovini, bez izdavanja fiskalnog računa

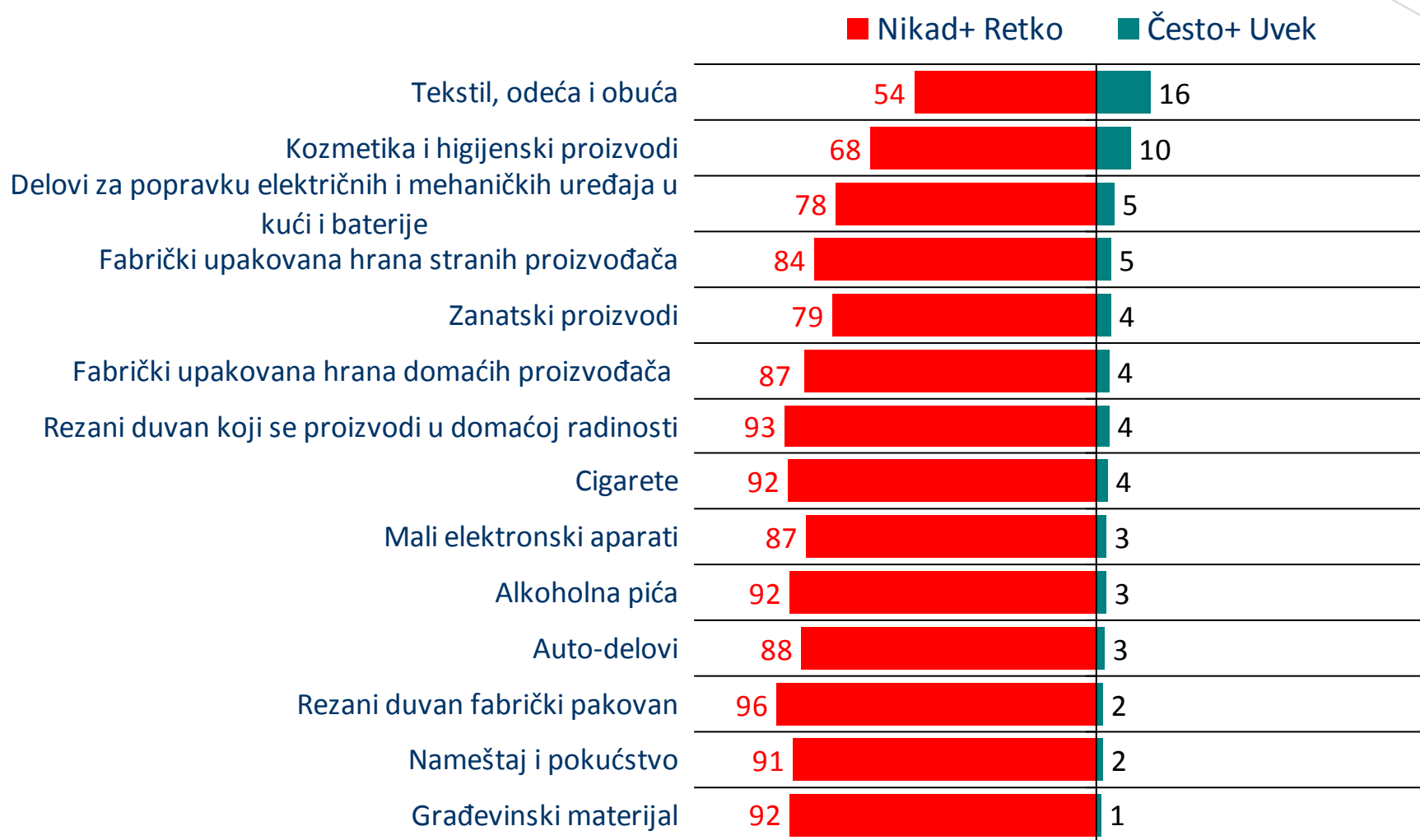

Baza: Ukupna ciljna populacija

Da li i koliko često kupujete navedene proizvode na pijacnim tezagama , preko oglasa , u neprijavljenim radnjama , improvizovanim tezgama na ulici , od prodavca na kucnom pragu , od prijatelja i poznanika?

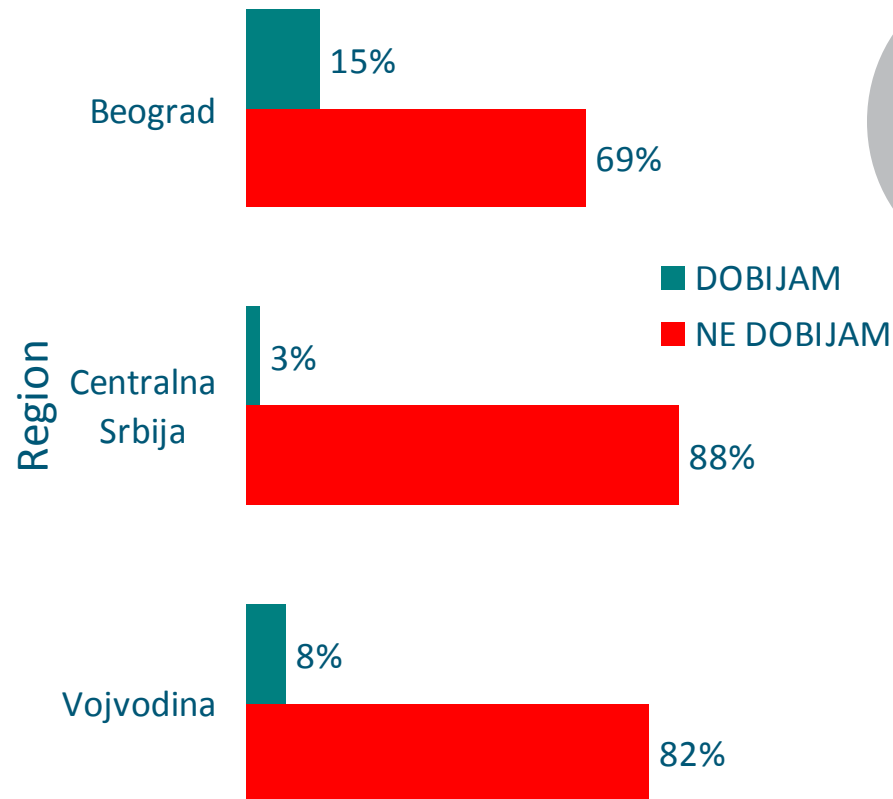
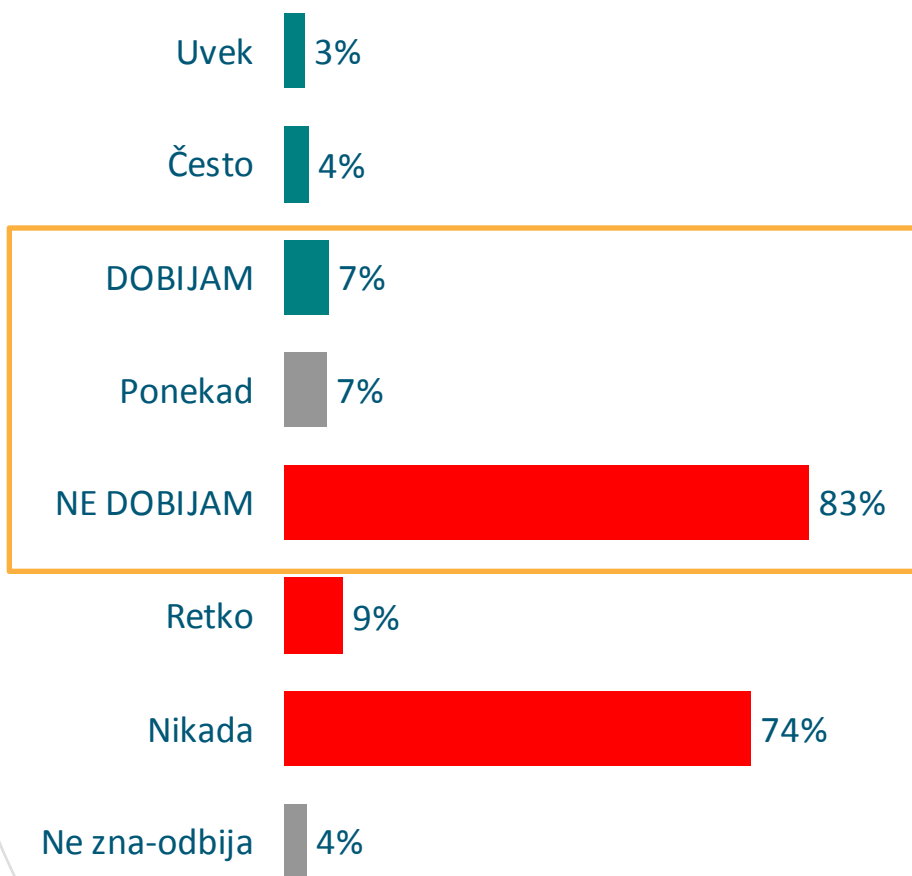

Da li i koliko često kupujete navedene proizvode na pijacnim tezgama , preko oglasa , u neprijavljenim radnjama , improvizovanim tezgama na ulici , od prodavca na kucnom pragu , od prijatelja i poznanika?

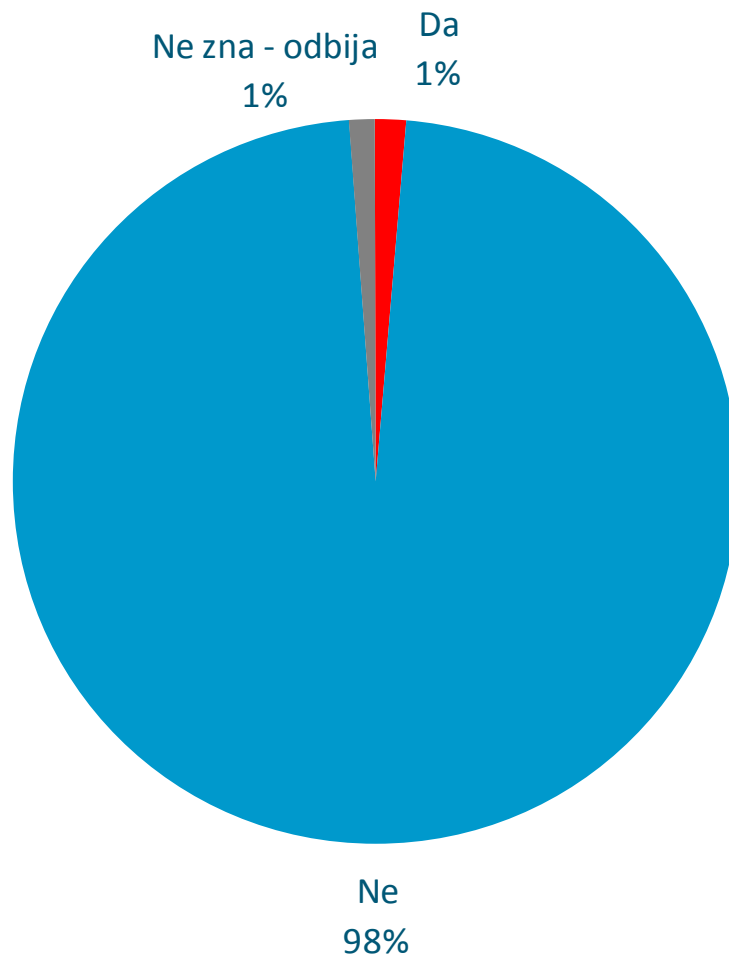
Baza: Ukupna ciljna populacija

Koliko često prilikom kupovine ovih proizvoda na ovaj način (na pijačnim tezgama, preko oglasa, u neprijavljenim radnjama, improvizovanim tezgama na ulici, od prodavca na kućnom pragu, od prijatelja i poznanika) dobijate fiskalni račun?

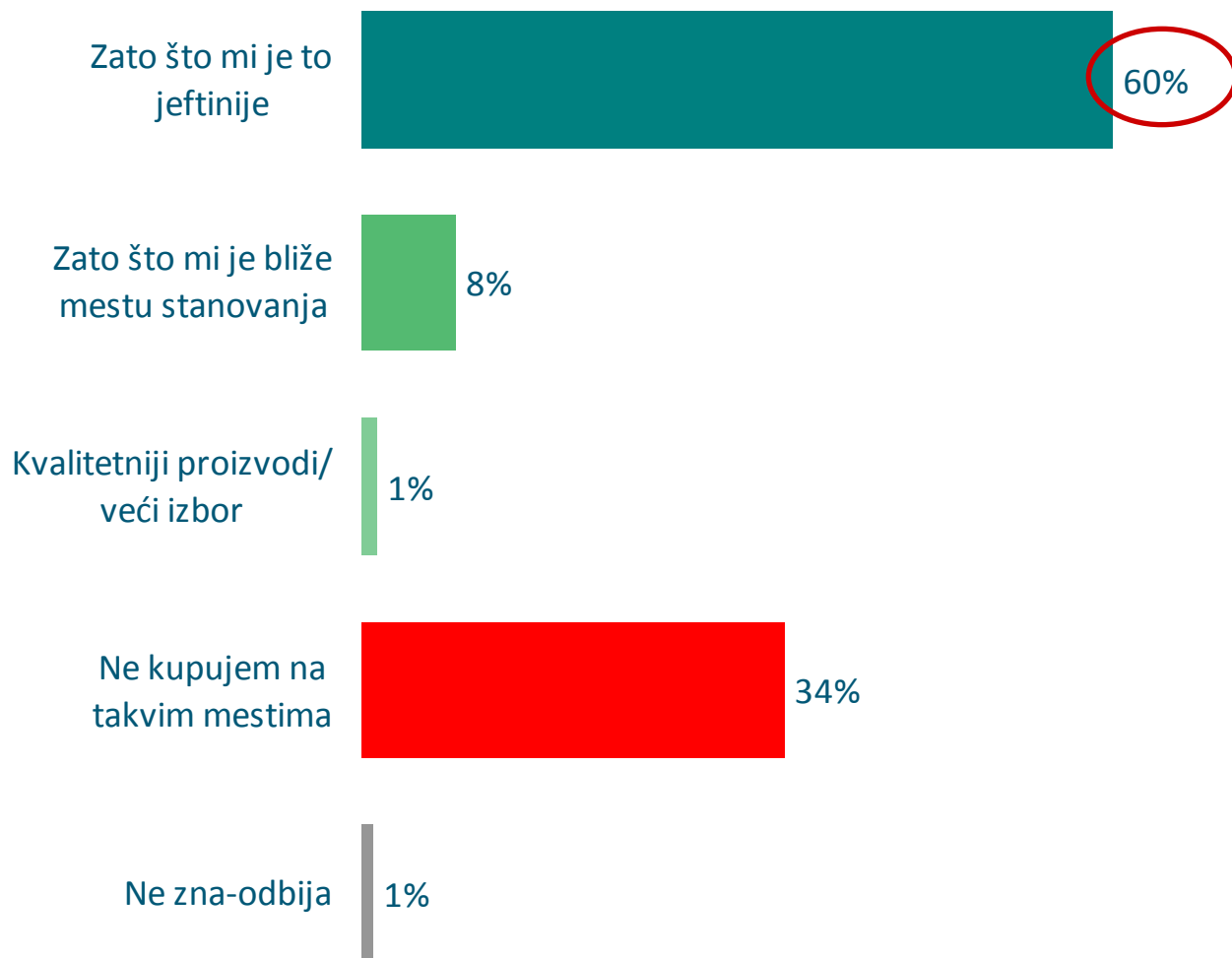
Baza: oni koji kupuju na ovaj način (71% od ciljne populacije)

Da li ste u poslednjih godinu dana kupili gorivo na mestima van benzinskih pumpi?

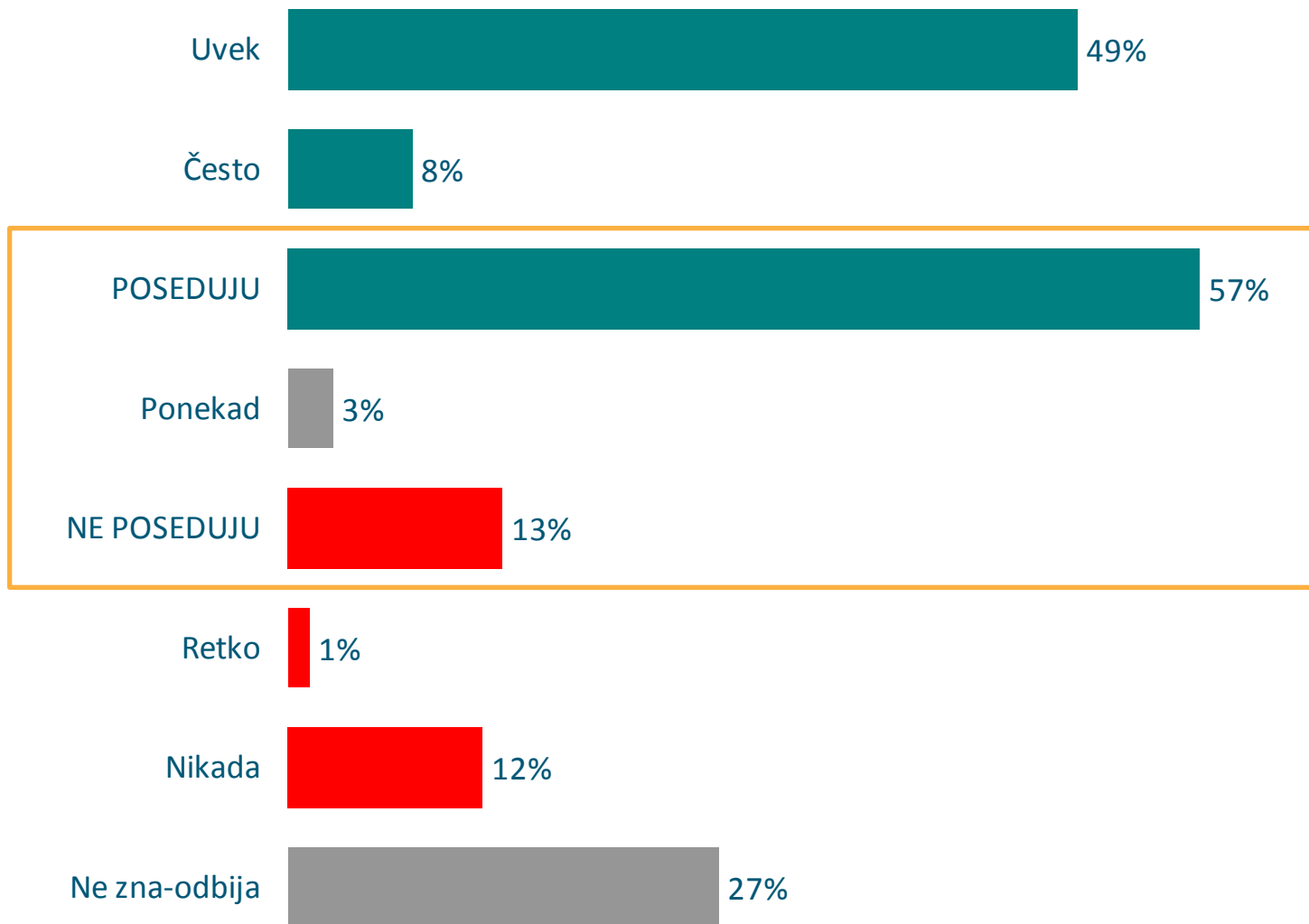
Baza: Ukupna ciljna populacija

Navedite razloge zašto kupujete na improvizovanim i nelegalnim prodajnim mestima.

Višestruki odgovori; Baza: Ukupna ciljna populacija

Da li cigarete i/ili alkoholno piće koje kupujete poseduju akciznu marku Republike Srbije?

Baza: Ukupna ciljna populacija

Koliko često dobijate fiskalni račun kada kupujete hranu i piće u kafićima, restoranima i klubovima?

Uvek 49%

Često 22%

DOBIJAM 71%

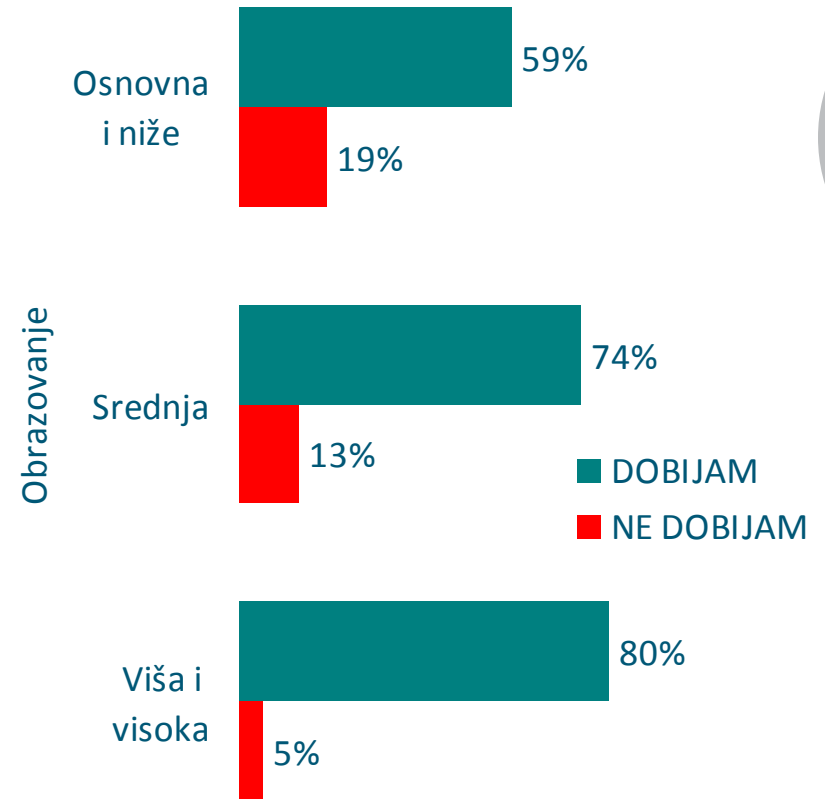
Ponekad 10%

NE DOBIJAM 13%

Retko 6%

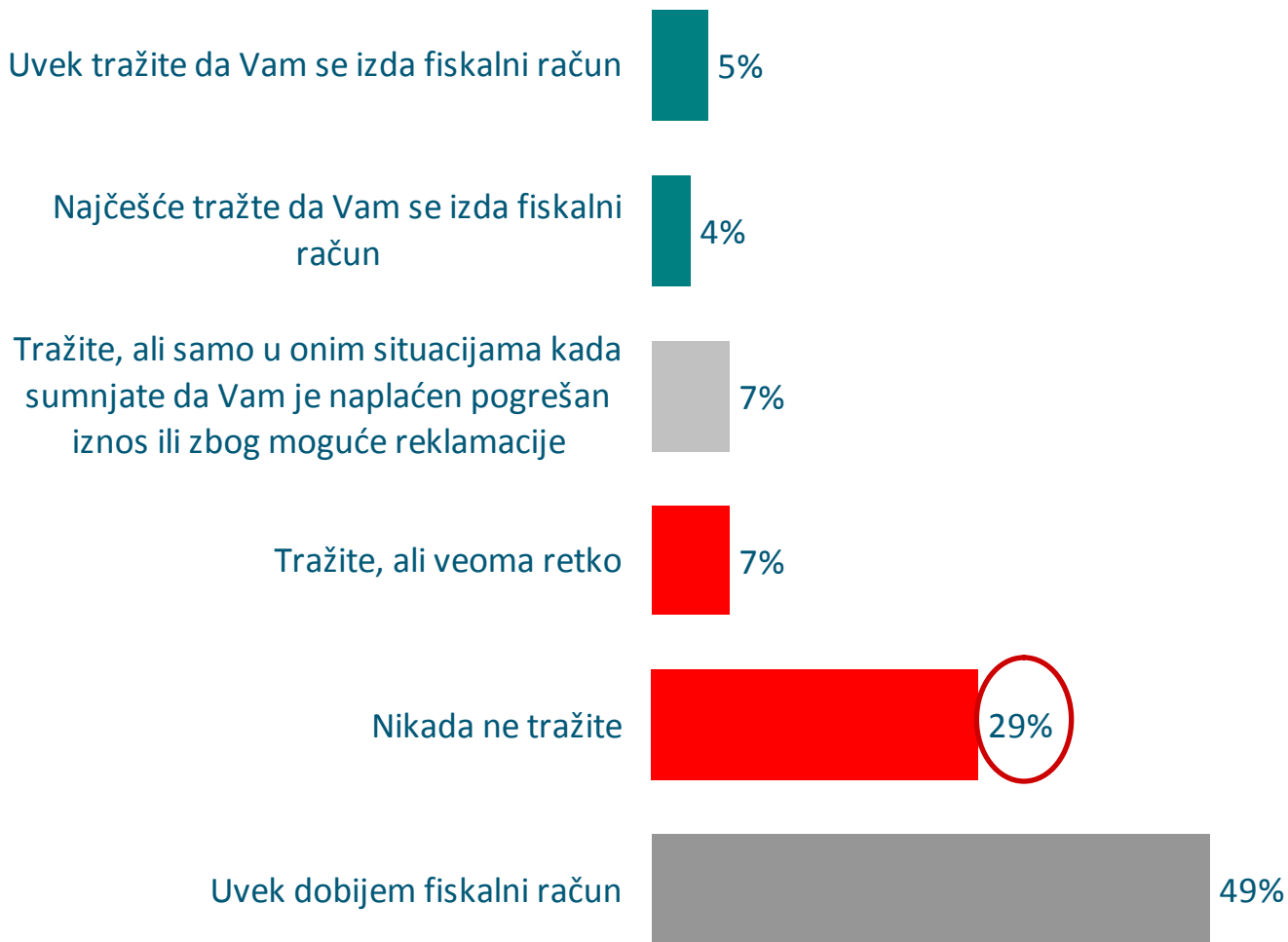
Nikad 8%

Ne zna-odbija 6%

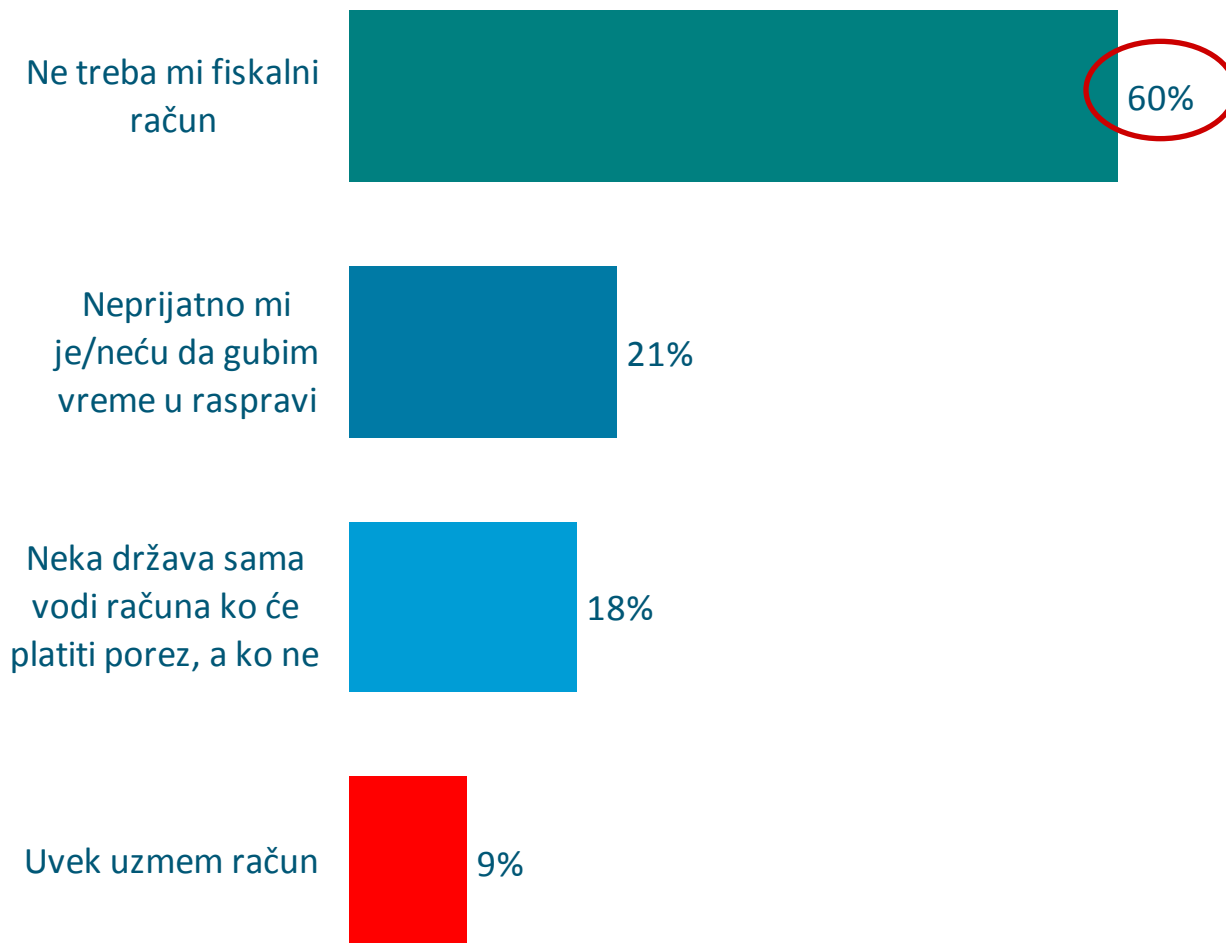
Baza: Ukupna ciljna populacija

Ukoliko se desi da Vam u ugostiteljskim ili trgovinskim objektima prodavci ne izdaju fiskalni račun, da li ga Vi u tom slučaju tražite?

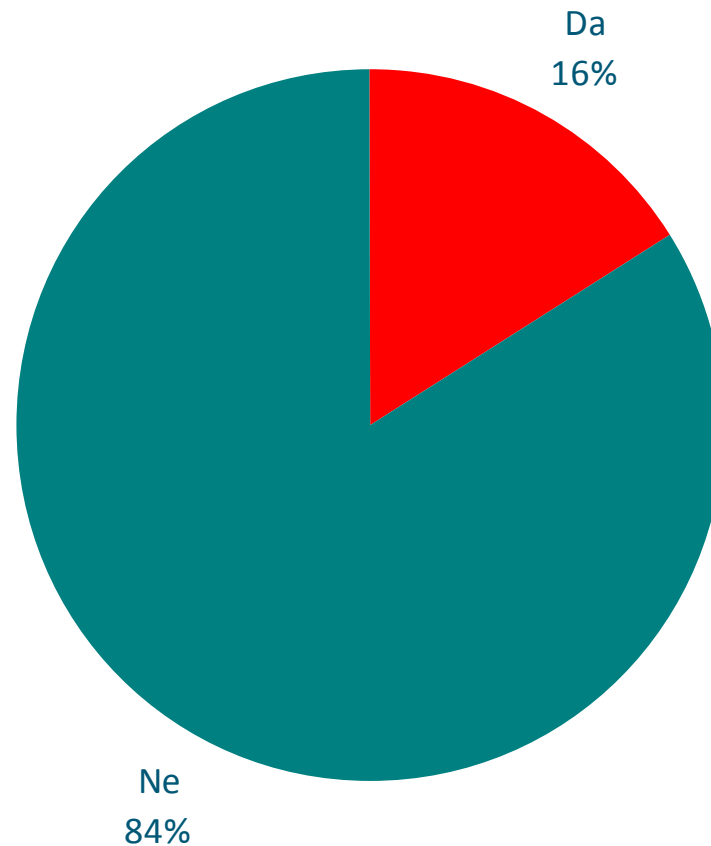
Baza: Ukupna ciljna populacija

Navedite razloge zbog kojih ne tražite fiskalni račun u prodajnom objektu u kome je obaveza prodavca da Vam ga izda, a to propusti da učini?

Višestruki odgovori; Baza: oni koji ne traže fiskalni račun (91% od ciljane populacije)

Da li biste prijavili objekat (prodavnicu, kafić, klub) ili neko drugo pravno lice koje Vam ne izda fiskalni račun?

Baza: Ukupna ciljna populacija

HVALA NA POVERENJU